

Susreti: Damir Bartol-Indoš

Duša na biciklu

Ulični performansi podižu intelektualnu razinu te prag društvene snošljivosti u društvu, jer ljudi moraju biti tolerantni prema umjetničkom djelu koje ih je zateklo na ulici

Damir Bartol-Indoš, iznimna pojava naše alternativne scene, koji se u umjetničkom *ludilu* nikada nije dao ukrotiti, pojavio se s novom predstavom. Mnogi njegovi performansi (*Vrata, Afera Gigan, Konjski rep, Čovjek stolica, Ratna kuhinja, Laica*) žestoko su obilježili osamdesete i devedesete, ostavljajući u dvojbi tradicionalnu kritiku i publiku. Nova predstava, koja će nakon Zagreba premijeru imati i u Klagenfurtu, zove se *Žestoka vožnja ili o duši*. Kao i u *Konjskom repu* i *Ratnoj kuhinji*, i njoj je u pozadini Heraklitova filozofija. Dok je u *Ratnoj kuhinji* parafrazirao njegovu rečenicu da je neke rat uznio kao ljude, neke kao bogove, pridodavši tome vlastitu misao da je neke uznio i kao ratne zločince, u ovoj predstavi oslanja se na Heraklitove fragmente o duši. Stoga razgovor počinjemo s Heraklitom.

— Kada sam pomislio da sam se uspio osloboditi utjecaja Heraklita, te Rolanda Lainga i njegove antipsihijatrije, ponovno se vraćam njima. Naime, nova predstava koju pripremam za iduću godinu, *Rocking*, zasniivat će se na iskustvu Laingove antipsihijatrijske škole. Ova predstava uzima mnogo toga od Heraklitova traktata o duši. Njezina je tema kako čovjek usred žestoke vožnje može prijeći u transcendentalno stanje, odnosno njegova duša počinje izlaziti na vidjelo zbog velike potrošnje paranoične energije. Osim toga, vrlo je lako pri vožnji biciklom postati dušom u prometnoj nesreći.

Pretpostavljam da je nadahnuće za performans proizašlo i iz vašeg dugogodišnjeg biciklističkog staža?

— Pa da, sjetio sam se te svoje vožnje biciklom, koja zapravo ima različite razine, nekad je herojska, nekad patnička, nekad se osjećam poniženim, nekad uzvišenim i dostojanstvenim. Ta vožnja ovisi i o izvanjskim uvjetima, kiši, zimi, hladnoći, poledici, a tu su i bliski susreti s automobilima ili strašan zvuk gomile automobila koji krenu iza mene na semaforu. Pomislio sam: trebao bih o tome napraviti predstavu i kapitalizirati energiju koju sam posljednjih deset godina dosljedno i fanatično trošio na zagrebačkim ulicama. Svjestan sam koliko je opasnosti i mogućih tragedija u toj vožnji. Ja sam ovdje sebe stavio kao metu. Na kraju kataloga zahvaljujem svima koji nisu iskoristili priliku da mi zadaju odlučan udarac.

Ministarstvo prostornog uređenja i okoliša uzelo je vaš performans kao oblik svog programa. O čemu je konkretno riječ?

— Da, uzeli su ga na temelju mog zahtjeva i odlučili su financirati tiskanje promotivnog materijala. Uz tu molbu spreman sam i aktivno sudjelovati u projektiranju biciklističkih staza po Zagrebu kad za to dođe trenutak.

Radili ste i mnoge ulične performanse. Sjećam se vaše inscenacije *ubojstva* na ulici. Kakvo je vaše iskustvo s takvom vrstom ulične provokacije?

— Na ulici je teško nastupati, ali je to i vrlo vrijedno iskustvo. Boriš se zapravo protiv 98 posto ljudi koji misle da je to nenormalno i ludo, te ih treba uvjeriti da je to nešto pametno i kvalitetno. Prošle sam godine izvodio *Laiku*, a nedavno sam radio ulomke *Žestoke vožnje*. Bilo je zanimljivo jer su ljudi ulazili u dijalog sa mnom i bilo je vrijednih razgovora. Dobro su zapazili da je u njoj riječ o apokalipsi automobilske industrije, dakle o probijanju ozonskih omotača, o tragedijama, o invalidima, o unesrećenim obiteljima zbog prometnih nesreća. Mnogi su to prepoznali i osjetili.

U nas je malo takvih uličnih performansa. Koliko su po vama oni važni ne samo u umjetničkom nego i u društvenom smislu?

— Oni su vrlo vrijedni, jer podižu intelektualnu razinu te prag socijalne snošljivosti u društvu, jer ljudi moraju biti tolerantni prema umjetničkom djelu koje ih je zateklo na ulici. Uvijek se zalažem da iza takva događaja mora postojati neka konstruktivna ideja. Postoji moj rad, pa sada i djelovanje uličnih skupina koje su se pojavile oko

Močvare i Attacka, koje također rade ulične performanse, i to bi trebalo poticati organiziranjem uličnih festivala. Vani, osobito u skandinavskim zemljama, postoje mnogi takvi festivali, gdje se ulaže golem novac u alternativnu umjetnost, jer su svjesni da tako podižu razinu intelektualne spoznaje svojih građana. Ti će ljudi danas-sutra raditi neki drugi posao, ali će biti otvoreniji i snošljiviji u zajednici.

Još ste slobodni umjetnik. Znači li to da još skupljate prazne boce i valjate sportske terene da biste financijski opstali?

— Upravo sam prošli vikend radio na Sljemenu skupljajući boce i tim sam novcem platio kamionski prijevoz scenografije za predstavu. Još nisam u položaju odbijati takve poslove. Unatoč konkretnoj pomoći Ministarstva kulture, Gradskog ureda za kulturu i Centra za dramsku umjetnost još ne mogu živjeti i prehranjivati obitelj od svog rada svih dvanaest mjeseci u godini.

Gordana Ostović